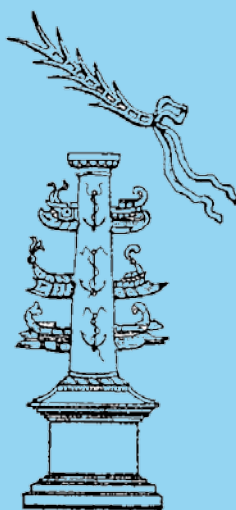

TIDSKRIFT
I
SJÖVÄSENDET

UTGIVEN AV
KUNGL. ÖRLOGSMANNASÄLLSKAPET

I
KARLSKRONA.

1895.

58:e årgången.

Häfte N:r 5

Pensioneringen af sjömännen vid handelsflottan.

Det första steget till offentligt understöd åt orkeslösa sjömän togs då svenska riksdagen år 1746 godkände ett af handelsmannen Thomas Plomgren upprättadt förslag till reglemente, som erhöll kongl. stadfästelse den 30 Mars 1748 och bland annat innehöll bestämmelser om upprättande af ett sjömanshem i Stockholm, hvilket skulle hafva till ändamål att befordra ordning inom sjöfarten och utdela understöd.

Sedan en kongl. förklaring den 4 Aug. 1752 medgifvit Göteborg och andra stapelstäder rätt att inrätta egna "sjömanshus direktions", uppstodo efter hand sjömanshus i de flesta stapelstäder. Någon skyldighet dertill förefanns dock icke förr, än genom kongl. brefvet den 29 januari 1864 de nio stapelstäder, hvilka då saknade sjömanshus, ålades att skaffa sig sådana. År 1888 utgjorde samtliga sjömanshusen 45 med hvar sitt bestämda distrikt.

Sjömanshusen förvaltas af direktions, valda intör Magistraten af inom distriktet boende fartygsbefälhafvare och skeppsredare för en tid af tre år och skall direktions, hvars antal kan bestämmas till 6 eller 3 ledamöter, bestå till en tredjedel af befälhafvare och två tredjedelar af skeppsredare. Derjemte väljas tre suppleanter, deraf en utses af fartygsbefälhafvarne och två af skeppsredarne.

Förvaltningen granskas af tre revisorer, hvaraf magistraten utser en, skeppsredarne en och fartygsbefälhafvarne den tredje.

Det nu gällande reglementet för sjömanshusen utfärdades år 1870.

Förutom de statistiska göromål, som, genomförandet af inskrifningsregister öfver fartyg och sjömän jemte mönstringsbok, åligga sjömanshusen och hvartill på senare tiden kommit

en del bestyr med värnpliktig ungdom af sjömansklassen, hafva sjömanshusen bland annat den uppgift, att lemna understöd till ålderstigne och behöfvande sjömän, deras enkor och barn. Medel härtill erhållas på det sätt, att hvarje till utrikes ort klarerande fartyg, äfven norskt och af främmande nation, erlägger en afgift af 3 öre pr ton och vid afmönstring erlägges en på förtjensten under seglationstiden beräknad *hyresafgift* med 2 % af befälhafvare, 1½ % af styrmän och maskinister samt 1 % af öfrige sjömän, hvilken *hyresafgift* äfven benämns *plåtavgift* efter det myntslag, som var gångbart, när 1748 års reglemente tillkom.

Öfriga inkomster såsom bötes- och kollektmedel uppgår icke till stora belopp.

Enligt Arbetareförsäkringskomiténs betänkande utgjorde samtliga sjömanshemens *inkomster* under 1884:

Tonafigter	Kr. 93,130: 44
Hyresafgifter	„ 54,974: 42
Kollektmedel	„ 1,631: 38
Räntor.....	„ 115,199: 26
Öfriga inkomster	„ <u>8,809: 45</u> 273,744: 95

Utgifter.

Utdelade understöd	Kr. 100,620: 26
D:o tillfälliga understöd ...	„ 9,093: 07
Aflöningar	„ 62,067: 31
Öfriga utgifter.....	„ 17,935, 33
Öfverskott	„ <u>84,028: 98</u> 273,744: 95

De utdelade årsunderstöden uppgingo till ett sammanlagdt antal af 3,504; deraf

147 st. till vid sjömanshusen inskriñne befälhafvare
789 „ „ enkor och barn efter d:o d:o
60 „ „ inskriñne styresmän och maskinister
298 „ „ enkor och barn efter d:o

596 st. till öfrigt sjöfolk

1614 „ „ enkor och barn efter öfrigt sjöfolk.

Efterhand hafva sjömanshusen, i följd af sjöfartens utvidgning, erhållit ökade inkomster, som i förbindelse med samlade räntor, bildat fonder, till belopp, som vid 1884 års slut uppgifvits till 2,287,851 kronor och sedan dess ytterligare ökats. Donationer torde också hafva dertill bidragit.

Denna kapitalbehållning var dock mycket ojemnt fördelad, i det att Stockholms sjömanshus hade 420,700 kr., Göteborgs 275,282 kr., under det att två hade intet och åtta under 500 kr. hvardera.

För handläggning af sjömanshusens göromål äro ombudsmän utsedde och derjemte andra tjänstemän på de större platserna. Ätminstone flertalet af ombudsmännen utgöras af äldre f. d. sjökaptener, hvilka besitta den yrkeserfarenhet, som såväl nya sjölagen, som det för sjömanshusen gällande reglemente förutsatt, då det blifvit åt ombudsmannen och mönstringsförrättaren öfverlemnadt, att i vissa tvister mellan befäl och besättning medla förlikning och till och med lemna afgörande beslut, hvilket dock kan öfverklagas.

Det understöd sjömanshusen kunnat lemna, har, då det skolat på så många händer fördelas, måst blifva otillräckligt, hvarför ett nytt steg till upphjelpande deraf togs genom inrättandet af *handelsflottans pensionsanstalt*, gifven sjömännen i ersättning för en af dem förut åtnjuten förmån, den s. k. *föringen*, hvarmed förstods rätten att fraktfritt medföra en viss kvantitet varor, hvarpå försäljningsvinsten utgjorde en del af eller måhända till och med hela deras lön och när tullar infördes, påyrkade de äfven samma tullfrihet för denna föring, som den de åtnjöto för varor, som de till eget behof medförde.

Redan år 1839 väcktes förslag om inrättande af nämnda anstalt mot borttagande af föringen och frågan återkom vid flera påföljande riksdagar tills den slutligen antogs af 1862—1863 års riksdag, hvarefter reglementet utfärdades den 29 janu-

ari 1864 och skulle under tiden derifrån till 1869, då pensioneringen skulle taga sin början, för ändamålet bildas en förvaltningsfond, som skulle af tullmedlen, såsom ersättning för föringen, utgå till en början med 24,000 kr. årligen, men sedan höjas med 1,000 kr. för hvarje 5,000 svåra läster, hvarmed dräktigheten af i utrikes fart begagnade svenska fartyg kunde komma att ökas utöfver de 120,000, som funnos vid den tid, då nämnda ersättningsbelopp först bestämdes.

Vidare anslogs till pensionsanstalten 25,000 kr. årligen från handels- och sjöfartsfonden och ett lika belopp å nionde hufvudtiteln, alltså utgjorde hela statsanslaget till en början 74,000 kronor.

Enligt 1864 års reglemente skulle pensionstagarne indelas i fyra klasser, nemligen:

första klassen: fartygsbefälhafvare, som antingen aflagt sjö-officersexamen, eller ock undergått sjökaptens eller kofferdiskeppareexamen af första klassen;

andra d:o fartygsbefälhafvare, som aflagt sjökaptens- eller kofferdiskeppareexamen af andra klassen;

tredje d:o fartygsbefälhafvare, som icke undergått någoudera af ofvannämnda examina samt styrmän och ångmaskinister.

fjerde d:o öfrigt sjöfolk äfvensom eldare å åugfartyg. Antalet pensionsrum skulle enligt samma reglemente utgöra

i första klassen 100 å 160 kronor

i andra d:o 100 å 120 ”

i tredje d:o 100 å 100 ”

i fjerde d:o 600 å 60 ”

I följd af förändrade bestämmelser för navigationsskolorna, förklarade Kongl. Maj:t i bref af den 28 mars 1879, att de fartygsbefälhafvare, som aflagt sjökaptensexamen efter det för rikets navigationsskolor numera gällande reglemente, skulle räknas till första pensionsklassen samt att till andra klassen skulle

hänföras icke allenast de fartygsbefälhafvare, som enligt förut gällande föreskrifter aflagt sjökaptensexamen af andra klassen, äfven om de sedermera erhållit befälhafvarebref enligt förordningen den 22 November 1878, utan ock de styrmän, som på grund af styrmansbref föra befäl å handelsfartyg i fart bortom Skagen och Lindesnäs.

Som antalet pensionsrum visade sig otillräckligt och tillgångarne ökats genom ränteinkomst från pensionsfonden, fick pensionernas antal ökas, så att desamma vid 1887 års slut utgjorde

i första klassen 129

i andra d:o 129

i tredje d:o 129

i fjerde d:o 774

och i Februari 1895:

i första klassen 185

i andra d:o 145

i tredje d:o 255

i fjerde d:o 646

hvilka sistnämnda siffror utvisa, att den från början stadgade proportionen mellan de olika klasserna befunnits otillfredsställande, hvarom också anmälan fyra gånger skett, närmast med anledning deraf att ansökningar till de första måst förklaras hvilande, under det lediga rum funnits, stundom till icke ringa antal, obesatta i fjerde klassen. I allmänhet hafva pensionsfondens tillgångar under flera år befunnits så otillräckliga, att ansökningar fått hvila ända till 3 år, innan pensionsbref erhållits och mellan åren 1882—1887 förekommo 10 fall, då pensionssökande afledo medan deras ansökningar voro hvilande.

Till erhållande af pension har i allmänhet erfordrats

a) att hafva uppnått 55 års ålder;

b) att hafva i 25 år varit å svenskt sjömanshus inskrifven och, utan att hafva gjort sig skyldig till rymningsbrott, tillbragt denna tid hufvudsakligen i tjenstgöring under utrikes sjöfart med svenskt handelsfartyg eller såsom förhyrd å svenskt örlogsfartyg.

c) att ega behörigen vitsordad god frejd.

Pensionsanstaltens tillgångar utgjorde vid 1887 års slut

a) Förvaltningsfonden..... Kr. 191,066: 51

b) Pensionsfonden „ 488,173: 72

Af den förstnämnda bestridas, såsom namnet antyder kostnaderna för förvaltningen.

Ibland pensionsfondens inkomster är statsanslaget för 1887 upptaget till 95,000 kronor.

Med anledning af pensionsrummens otillräcklighet och pensionernas låga belopp, hafva framställningar hos Kongl. Kommerskollegium om nödiga åtgärder till förbättring vid olika tider skett.

Äfven riksdagens revisorer hafva i sin berättelse af år 1886 hemställt, att det för anstalten gällande reglemente borde ändras, för att bereda högre pensionsbelopp, såsom ett verksamt medel att kvarhålla landets sjömän i svensk tjänst "hvarigenom en icke obetydlig förstärkning af dugligt sjöfolk borde kunna för svenska örlogsflottan vid inträffande krig påräknas."

Häröfver hörd har direktionen för handelsflottans pensionsanstalt i underdånigt utlåtande, afgifvet den 29 Okt. 1886 ansett pensionsbeloppets höjande önskvärdt, men om användandet af den af statsrevisorerna m. fl. förordade utvägen, att för ändamålet bereda tillgång genom hyresafgiftens höjande och öfverlemnande till pensionsanstalten i st. f. såsom hittills till sjömanshusen, ansåg direktionen sig icke kunna afgifva yttrande i frågans outredda skick, utan hemstälde, att en af sakkunnige personer sammansatt komité måtte uppdragas, att utreda frågan i alla dess detaljer och afgifva förslag.

Detta är i största korthet pensionstrågans förhistoria intill dess representanter för sjömansståndet den 5 och 6 Mars 1895 sammanträdde i Nässjö, för att derom öfverlägga.

Inbjudningen till detta möte hade utgått från Helsingborg och i enlighet dermed höllos lokalmöten på de flesta sjöplatser i riket, derifrån utsedda ombud till ett antal af 45 samlades såsom nämndt i Nässjö.

Resultatet af mötets öfverläggningar var, att beslut fattades om underdånig ansökan till Kongl. Maj:t om tillsättande af en komité för utredning och förslag angående nya grunder för sjömannens pensionering från handelsflottans pensionsanstalt.

Ehuru mötet således icke tilltrorde sig i ärendet framställa några bestämda förslag, hvilka förutsatte en föregående utredning i statistiskt hänseende, ansåg sig mötet likväl böra till ledning för den begärda komitén framställa sina önskningsmål.

Af dessa äro först att anteckna *pensionsbeloppens höjande* till 400, 300, 200 kronor i följande klasser:

den *första* för de kaptener, som hafva befälhafvarebref, eller äro berättigade att sådane erhålla;

den *andra* för de öfriga fartygsbefälhafvare, som enligt nu gällande författning äro berättigade till pension i andra klassen samt styrmän och maskinister;

den *tredje* för eldare och öfrige sjöfolk.

Vidare önskades *pensionsrättens utsträckning till enkor och barn* efter affidne pensionsberättigade sjömän, att tillgodokomma enka så länge hon förblifver ogift och barnen intill dess det yngsta uppnått 15 år. I afseende å storleken af sådan pension, hade lokalmöten uttalat sig för halfva beloppet, men detta möte ansåg sig icke kunna framställa någon mera bestämd åsigt derom, då beslutet måste vara beroende af de tillgångar, som dertill kunna blifva att beräkna.

Äfven önskades *pension åt sjömän, som under tjänstgöring ombord, utan eget förvållande; lida skada, som gör dem för all framtid odugliga till sjömanstjänst.*

Denna pension skulle motsvara den af arbetareförsäkringskomitén föreslagna olycksfallsförsäkring för sjömän, men mötet ansåg för sin del lämpligast, att pensionsanstalten för sjömän finge äfven i denna del bispringa dem, med uppdrag att bevilja

till och med full pension, derest sjömannen icke kunde annorledes sig försörja.

Då mötet icke ansåg sig i stånd att frambringa ett fullständigt förslag, kunde något närmare uttalande icke heller ske, angående till hvilket antal *pensionsrummens antal behöfde ökas* på det att pensionsbref kunde utfärdas snarast möjligt efter det ansökan hunnit pröfvas och godkännas.

Af samma skäl förekom intet närmare yttrande om önskligheten, att direktionen icke måtte, såsom ifrån början skett, genom bestämdt antal pensionsrum i hvarje klass förhindras, att *utan afseende på klass bevilja pensioner* i den mån ansökningar inkomma.

Angående villkoren för erhållande af pension, hemställes om följande förändring i nu gällande bestämmelser:

a) Om tillgängliga medel sådant medgifva, borde direktionen ega att för 3:dje klassen bevilja pension, äfven om sökande icke uppnått 55 år, hvilken ålder ansågs fortfarande böra för öfriga klasser gälla.

b) Seglotionstiden bestämmes till 150 månader under 25 år med svenskt fartyg i utrikes fart eller i svenskt örlogsfartyg med rätt till pension äfven för den sjöman, som fullgjort denna bestämmelse och under samma tid varit vid svenskt sjömanshus inskrifven samt derunder erlagt stadgad hyresafgift, äfven om han dessutom tjenstgjort i utländskt fartyg.

c) Sjömän i inrikesfarten önskades i afseende å rättigheter och skyldigheter likställda med dem, som äro anställda i utrikes sjöfart.

På det att pensionsanstalten måtte kunna fullgöra de ökade anspråk, som den önskade förändringen kan medföra, ansåg sig mötet böra hemställa att medel dertill beredes på följande sätt:

1) De hittills till sjömanshusen ingående tonafgifter och hyresafgifter tillfalla pensionsanstalten.

I fråga om tonafgifterna ansågs en förhöjning deraf kunna

ske (vid lokalmöten föreslagen från nuvarande 3 till 5 öre pr ton) om så skulle behöfvas.

Beträffande hyresafgiften, eller såsom den hädanefter torde böra benämnas pensionsafgift, ansågs en fast årsafgift böra bestämmas i st. f. den hittills beräknade, som var mycket olika för personer inom samma klass och, hvad särskildt en del befälhafvare beträffat, icke stått i förhållande till pensionsbeloppen. Angående storleken af den nya årsafgiften ansåg mötet olämpligt att derom uttala sig, då det icke kunnat utredas till hvad belopp densamma behöfde bestämmas för att motsvara pensionsanstaltens behof.

2) Sjömanshuskassornas nuvarande kapitalbevällning ansågs böra öfverflyttas till pensionsanstalten, med undantag för den del deraf, som möjligen genom donationsvilkor förbehållits sjömanshus.

I denna punkt rädde olika meningar, i det de som hyste en afvikande åsigt, ansågo nämnda kassor fortfarande behöfliga för meddelande af understöd åt sjömän, som icke erhålla pension äfvensom till enkör och barn efter sådana sjömän.

Godkännas mötets åsigt i denna del, måste följden alltså blifva, att staten billigtvis finge åtaga sig såväl nämnda understöd, som också sjömanshusens förvaltningskostnader.

3) Pensionsanstaltens nuvarande tillgångar ansågos kunna påräknas i den mån de icke tagas i anspråk till förut beviljade eller utgående pensioner.

4) Slutligen hoppades mötet, att statens hjälp icke skulle nekas, derest densamma behöfde för ändamålet anlitas i högre grad än hittills.

För ått lemna den begärda komitén kännedom om de meningssyftningar, som såväl på centralmötet som på lokalmöten förekommit, skulle samtliga protokoll åtfölja den i Näs-jö beslutade underdåniga ansökningen. Bland dessa handlingar var också ett af en mötesmedlem upprättadt, af statistiska uppgifter åtföljdt förslag till omreglering af handelsflottans pensionsstat för sjömän i utrikes farten:

Inkomster:

Tonafgift af fartyg (att uppbäras på tullkam- rarne)	Kr. 150,000: —
Årsafgifter	„ 150,000: —
Statsanslag	„ 90,000: —
	<u>Kr. 390,000: —</u>

Utgifter:

200 pensioner till 1:a klassen à 400 Kr.	80,000: —
400 „ „ 2:a d:o „ 300 „	120,000: —
800 „ „ 3:e d:o „ 200 „	160,000: —
200 „ „ enkor, barn och invalider	150 „ 30,000: —
	<u>390,000: —</u>

Genom årsafgifternas ökning till 48 kr. i 1:a klassen 27 kr. i 2:dra och 12 kr. i 3:dje skulle pensionernas antal ökas till 300 i 1:a, 600 i 2:a och 1,000 i 3:dje klassen förutom Kr. 91,456 till enkor, barn och invalider, utan att likväl förslagsställaren ansåg blifvande ansökningars antal göra sådan förhöjning af årsafgiften behöflig, enär den i utrikes fart använda handelsflottan icke visat tendens till ökning utan i stället minskning i följd af det mångåriga förfall, hvori fraktmarknaden kommit.

För att bidra till utredning i fråga om den af mötet önskade pensionsrätt jemväl för inrikes seglande sjömän, har samme mötesmedlem, på grund af officiella statistiken, upprättadt särskildt förslag till pensionsstat för dessa, utgående från den grundsatsen, att en tid af 25 år måste förflyta, innan de i inrikes farten använda inskrifne sjömän kunna, genom för lika tid erlagda årsafgifter förvärfa och genom skedda mönstringar för samma tid styrka pensionsrätt på denna afdelning

Den derfor utarbetade pensionsstaten utvisar följande

Inkomster:

Årsafgifter af 200 aspiranter till 1:a kl. à 24 kr.	Kr. 4,800: —
D:o „ 3,578 „ „ 2:a „ „ 13,50 „ „	48,303: —
D:o „ 3,851 „ „ 3:e „ „ 6 „ „	23,106: —
	<u>Kr. 76,209: —</u>
alltså för 25 år.....	Kr. 1,905,232: —
år för år tillagda räntor beräknade efter 3 % „	950,000: —
	<u>Kr. 2,855,232: —</u>
deraf årliga räntan à 3 %	Kr. 85,656: —
tillika med årsafgifterna.....	„ 76,209: —
	<u>eller tillhopa Kr. 161,865: —</u>

medgifva årlig utbetalning af

50 pensioner à 1:a klassen à 400...Kr.	20,000: —
300 „ „ 2.a „ „ 300... „	90,000: —
200 „ „ 3:e „ „ 200... „	40,000: —
Till enkor, barn och invalider	„ 11,865: —
	<u>161,865: —</u>

Det för denna afdelning normala antalet pensionsrum har beräknats till 17 i 1:a klassen, 232 i 2:dra och 129 i 3:dje, hvilken beräkning grundats derpå, att kompetensfordringarna icke äro desamma i inrikes sjöfarten som i utrikes, hvarför jemförelsevis ett mindre antal betälhafvare kunna tillerkännas första klassens pension, hvaremot andra klassens blifva jemförelsevis talrikare än i utrikes farten och hvad tredje klassens sjömän angår, öfvergår en stor del af de inrikes seglande sjömännen till utrikes sjöfarten och äro då redan beräknade ibland den senares blifvande pensionärer, under det en annan del ledsna på sjömanslifvet och söka anställning i land.

Beräkningen af årsafgifterna har grundats derpå, att en seglationstid af 150 månader under 25 år ansetts böra vara ett af villkoren för pensionsrätten.

Med fördubbling af den hittills varande hyresafgiftens procent har inkomsten för 6 månader, i förhållande till pensionsbeloppen, alltså beräknats för

1:a klassen till 600 kr. derat 4 % årsafgift utgör Kr. 24: —
 2:a d:o „ 450 „ „ 3 % „ „ „ 13: 50
 3 e d:o „ 300 „ „ 2 % „ „ „ 6: —

I förslag ingifvet 1885 till kongl. kommerskollegium har Göteborgs Fartygsbefälhafvareförening hemställt, att årsafgiften skulle höjas till 30 kr. för första klass, 15 kr. för andra och 7 kr. 50 öre för tredje, med tillämpning hvaraf antalet pensionsrum för inrikes sjömän skulle kunna ökas bortåt 25 %.

Om såsom mötet förutsatt, tonafgift skulle erläggas äfven af inrikes trafikerande fartyg, skulle deri anställda sjöman kunna erhålla pension före de 25 årens utgång, för såvidt de beträffande inskrifnings- och seglationstid m. m. hafva fullgjort samma vilkor, som yrkesbröderna i utrikes fart.

Såsom af dessa förslag framgår har sjömanshuskassornas kapitalberäkning icke tagits i beräkning för uppgörande af en ny pensionsstat, såsom skäl hvarför anförts, att när hittillsvarande inkomster af ton- och hyresafgifter skulle från sjömanshusen öfverflyttas till pensionskassan, vore räntan å af dem samlade kapitalet behöfzig för att fortfarande lemna understöd till de sjömän, som icke erhålla pension, äfvensom till enkor och barn hvilkas sammanlagda antal, såsom förestående berättelse utvisar, är betydligt större än de pensionerades, hvilket kan hafva haft sin grund deri, att mången sjöman under seglationstiden försummat hvad de behöfva iakttaga för att blifva berättigade till pension, medan de deremot, genom erläggande af föreskrifna hyresafgifterna, förvärfvat åtminstone rätten till det understöd, som sjömanshusen förmå gifva.

I betraktande af sjöfartens vigt för landets näringslif, är det så mycket mera nödvändigt att genom lämpliga åtgärder betrygga sjömannens ålderdom, som de under deras verksamhetstid rådande ogynsamma konjunkturer, i förening med deras hårda yrkes mödor och risk, eljest måste bidra till att försvåra erhållandet af ertorderligt antal duglige sjömän och då de förslag, som nu bringats å bane mindre afse penninge-

upppoffring från statens sida, än dess mellankomst för ombildning af en pensionsinrättning, till hvilken yrkesmännen med egen upppoffring skulle lemna största bidraget kan man icke annat än önska, att frågan måtte vinna den framgång, som hvarje fosterländskt företag förtjenar.

W. T. L.

Ur Generalamiralen Exellensen Grefve R. Cederströms efterlemnade papper.

III.

Hertig Carls order för attacken vid Reval och vid bataljerna i Cronstadtsviken 1790.

Camilla. Ordres af den 11 Maj 1790.

Som Svenska Flottan har ordres, at gjöra Tête emot hela Ryska flottan, blir det en nödvändighet, at söka draga den möjligaste förmon af den ställning, uti hvilken Fiendens flotta sig nu befinner; den består deri at hindra föreningen emellan Cronstadts och Revelska Flottorne, och denna förening kan ej på annat sätt hindras, än då man aldeles ruinerar en af dem.

Revelska flottan som är $\frac{1}{3}$ mindre än svenska flottan, ligger i hamn, ej tillfyllest utrustad lemna därtill ett ypperligt tillfälle.

Jag väntar fördenskull en lycklig reuise af detta företag, då jag redan för 2:ne år sedt ovedersägeliga prof af den mandom och tapperhet, med hvilken svenska flaggen emottog en tiltagsen och öfverlägsen fiende, och jag äskar vid detta tillfälle Herrar Skjepps-Chefs samma kraftiga åtgjerd, samma öfverensstämmiga manoeuvre och samma tappra uppförande, förvissad at hvar och en i synnerhet, och alle i gemen hysa en lika kärlek för sitt fädernesland, som för mig; och då denna drabnings lyckeliga utgång för närvarande och tillkommande

tider befordrar Rikets säkerhet, och förvarar för en efterverld minnet af de tappra stridsmän, som där visa sitt mannamod.

Efter underrättelser ligger Revelska Escadern i Bugten nedan om Carlsöns norra pynt och grund, pelemele, eller om de skulle hinna arrangera sig i en linea längs farvattnet, eller tvärs för farvattnet, iakttages följande Reglor.

1:o) När attacken skjer endera från norra eller västra inloppet, sträcka Örlogsskjeppen sig uti en linea efter Bataille ordningen ner directe på Fiendens närmaste flygel, skjeppen väl slutna, och så snart 3:ne våra skjepp äro i action söka de näst efterföljande, at doubblera desse redan engagerade fiendliga fartyg, och med 2 å 3 skjepp omkring ett förmå det att gifva sig, samt om ej på annat sätt med antring; De andre skjeppen göra så successive med de näst eftergående.

2:o) Fregatterne Camilla, Thetis och Fröija segla paralelt med den attackerande tēten, för att taga de Ryska skjeppen, som blifva attackerade i flanken, äntra och bemäktiga sig desemparerade skjepp, och bör således under segel, ankring eller backning, huru det låter sig bäst göra, hålla sig emellan land och Örlogs skjeppen som attackera.

3:e) Fregatterne Euridice, Galathée och Zemire fatta station på motsvarande sida af hamnen, för att där på lika sätt och igenom lika manoeuvre understödja och betäcka våra skjepp, som lofva upp och komma utur Bataillen.

4:e) Fregatterne Grip och Upland attackera de fregatter som ligga under Nargön på den östra, eller västra sidan, eller ock söka under confusion af attacken, at göra landstigning med små Fartygen på Carlsön och taga ett litet Batterie där ligger.

5:e) Alla skjepp hafva 2 å 3 små Fartyg ute, för at hjälpa dem, i händelse af stillt eller till grundens utmärkande, äfven i deras manoeuvre och vid hvarje handa tillfällen; Fregatterne närmast Carlsön lägga några små fartyg på kanten af grundet längs Carlsön.

6:e) Cuttern Hök lägger sig på norra och Lovisa Ulrica

på södra ändan af Merkimtala grundet, Esplendian lägger sig på östra ändan af Lotisgrundet; Disa och Cossacken på södra grundet af Hargö Refvet; Deras små fartyg böra dessutom hjälpa at utmärka grunden.

7:e) Fregatterne Jaramas, Jaritslavits och Ulla Fersen till Lofvart af attacken, huru vinden blåser at repetera signaler, och färdiga till hvad som påfordras, endera Boxering, Assistering eller ordres förande, tillanckars eller med Backade segel. Sluparne med full rodd.

På detta sätt är det at förmoda med den högstas bistånd och Skjepps Chefs, förenade kunniga och djerfva manoeuvre, at denna delen af Ryska flottan skall blifva tagen, eller nödgas kapa och i confusion kasta sig på land eller inom bälvercket, eller brännas upp, i alla fall blir det komplett seger och lemnar Svenska Flottan ro för den återstående delen af Campagen.

Attacken skjer med alla de vindar Refvels hamn kan beseglas, ty skyndsamhet och Surprise, gjer attacken styrcka. Med osteliga vindar prisas lofvarsta sidan, attacken väster åt, och afseglingen skjer längs västraste kusten; Med nordliga vindar äfvenså, med västliga vindar tvärtom, och kan flottan endera rangeras eller segla tillbaka genom västra inloppet. (Detta är generallt och kommer än an på närmare upptäckt och främsta Skjeppets goda Jugement.)

Attacken bör skje på mousquettskott distance; Skjuter fienden med eldkulor, hissar det skjepp, som förmärker det, Blå flaggan med gula krysset, på krysstoppen, och alla skjepp skjuta då med concav kulor säkra skott från de bäst serverade canoner; samt hissa när de så skjuta samma flagg.

Om något skjepp kan ärhålla någon förmånlig attackerings station genom ankring på fiendens Flanquer må den det göra, hvarföre alla skjepp böra hafva en kabel påstucken i ankar Röringen, för att gje med den åt skjeppet den direction som fordras.

All confusion svenska skjepp emellan undviktes, men får ej arretéra ett ögonblick djerfheten af attacken.

Parollen och Lösen denna Dagen blir Herren Gifver Segren.
CARL.

Ordres.

Till samtel. Skepps Chefer af Svenska Flottan.

Hittills har jag föreställt mig att kunna slå fientliga flottan en detaille, och derföre med förnyad attaque angripa Cronstadtska flottan för i Dag; men icke utan mycken bestörtning har jag hos flere skepp sedt mina signaler sakna den värkan som borde besparadt dem, både at frucktlöst fattiguera Besättningarne med Canon Servicen, och at på en lika förgäfves Distance Chagera eller skjuta mot fienden. Då sådant alt hade medfört ett hägn för både Befallande och Lydande, som nu synes längre borta, nödgas jag för första gången ärinndra Skeps Chefs och samtelige officerare at De icke under mitt befäl wisat den fulla afsigt at nåkas Djupt i fiendens Eld, hvilken de förut bevisat. Det ömmar mig at ens behöfva nämna det oupmärksamhet på Signaler, och spildt krut och lod på alt för långt håll, icke oftare kan undgå sjeltva Lagens strängaste åtgärd. Jag väntar derföre af mina Skeps Chefs 1:mo att de åtlyda signalerne och med största färdighet executions signalen. 2:do att de sluta tätt på hvarannan i Linien 3:o spara sin Eld till den gör värkan på fienden. Detta alt blir så mycket granlagare at nu iackttaga som jag fått Rapport at Revelska Escadren är stundeligen i analkande; men då vij med Den Högstas bistånd och en väl använd manœuvre kunna lägga ett lika antal i Linien som fienden, så hoppas jag at Herrarna upmuntra sina Besättningar i händelse af fiendens anfall och möte.

Härvid får jag och hafva den glädjen at tillägga, det jag hos en del af Skeps Chefs funnit, ett biträde som dem undantager ifrån detta mitt missnöje; jag vill ej denna gången utmärka någon, men den brottslige känner sitt fehl, och om det

icke ändras förblifver följderna lika så stränga som den vänskap Er värd och den agtning stadgad jag bär för hvar och en af de käcka Herrar Officerare som i Dag och i går fullgjort sine skyldigheter. När desse ordres åtföljde med skeppets enskilda nummersignal under artic. 823 signaleras, så är indrår Chefen sig deras innehåll vid påföljd af tjenstens förlust.

Hvarje af Herrar Skeps Chefs teckna här å sina namn, och låter uti signal brevet införa under förenämnde art. 823 hänvisning till orderne af d. 4:e Junii 1790.

CARL.

Kihlgren.

Ordres.

§ 1. Under de förflutne Batailler har jag med stort bekymmer funnit huru mycken skjutning från vissa skepp blifvit gjord, utan at kulorne råkat fram, då likväl ammunition så aflägsset från flottans hufvudstation ej vid något tillfälle borde utan verkan blifva bortslösad; Kongl. Maj:t och Rikets tjenst sätter mig derföre i nödvändighet, att befalla Herrar Skeps Chefs och eho det vara må, vid Lifsstraff ej skjuta utan at kulorne gå fram.

§ 2. Skeps Chefs anbefalles än ytterligare, såvida de vilja undvika de strängaste Exempel, at hafva alla moyens, äfven med slupar, då väderleken det tillåter, och all möda ospard, at holla sig såväl natt som dag på sine poster.

§ 3. Då skeppets nummersignal hissas, bifogad med en nummersignal, hvaraf numerstanderten är underst, är det en ordres at combattera detta numer af fiendteliga skepp från fören räknadt, och skal då, et sådant skepp, vid aldrårdaste ansvar för Chefen, ej öfverge detta fiendteliga skepp, förrän han gjort det all den skada, som möjeligen göras kan; och

skrifteligen förklara sig, hvarför ej så blifvit verkställt, samt hvad kunnat förhindra, at annorlunda hänt. Alla skepp åtföljer enahanda ansvar successive, fastän den föregående häruti skulle brista.

§ 4. Som flere Rapporter inkomit, at fienden skjutit med concave kulor, alltså anbefalles Skepps Cheferne, at då något sådant fiendtligt skott blifver synligt, hissa den signalen, *at skeppen skola begynna action på skottholl*, med enkel flagg n:o 20, då alla andra skepp skola göra skott med concavkulor, enligt förre ordres, och hissa denna flagg.

§ 5. Skulle fienden vilja bryta igenom linien, skola Cheferne för de skepp, hvarest genombrytningen sker, häldre låta äntra sina skepp, eller blifva skutne i sank än låta genombrytningen ske af fienden, och det vid strängaste ansvar.

§ 6. Et redlost och så skadadt skepp, at det ej kan holas sig på station, skall hjälpas af alla närmaste skeppens sluppar och des lucka genast af närmaste skepp uppfyllas.

§ 7. Om någon officer blifver undanskuten, besätter skepps Chefen des ställe med den han finner för godt, til min approbation. Chefskepp K. Gustaf III den 5 Junii 1790.

CARL.

Kihlgren,

förestående puncter eller §§ signaleras med art. 297 åtfölgd af en numersignal.

at et skepp skall nyttja alla sina små fartyg till boxering på sin station, signaleras genom art. 298 åtfölgd med skeppets numer.

De skepp som äro i alltför stort behof af vatten, nyttja hälften salt och hälften färskt vatten, upspätt med sex jungfrur bränvin på kannan. Ut supra.

På Nädig Befallning

O. H. NORDENSKÖLD.

Ordres för Majoren och Riddaren Baron Cederström, samt för de fregatter som nu äro uti Lätta Escadren.

1:o) Lätta Escadren fortfar at agera och hålla sig till samman helt nära Linjen hvaräst de blifva beordrade och behöfvas, samt skola dessutom vid strängaste ansvar understödja skeppen i Linjen och gifva dem all den hielp de vid serskilde tillfällen behöfva.

2:do) Fregatterne Galathe och Euridice, gå ifrån Lätta Escadren och skola vid strängaste ansvar understödja de skiepp i Centren som slåss med 3 däcksskiepp, samt Combattera sjelfve emedan en bruten Centre är oftast en förlorad Bataille.

3:tio) Brännaren Postillion blifver uti Lätta Escadren, dels at figurera; dels derifrån hastigt draga sig till Centren, och göra verckan nerifrån Lätta Escadrens operationer. För det

4:de) Fregatten Illerim och Cutter Briggen skola hålla sig uti Lätta Escadren och Combattera efter tillfälle och sin styreka.

5:to) Af Lätta Escadren väntas all den ståndagtighet, skickelighet och skyndsamhet som är möjlig; eliest förfaller dess nytta mot en starck flotta som kan öfverflygla; Brukas den åter rätt stärcker den Linjen.

6:to) Ifall signaler göras för fregatterna at intaga sina stationer uti Linjen förfaller denna plan af attack- och operation för Lätta Escadren. Chef Skieppet K. G. III. den 5 Junii 1790.

CARL.

(Insändt.)

Några ord rörande 1895 års repetitionskurs för reservofficerare.

Hvilken var väl vederbörandes tanke och afsigt, då förordningen angående reservofficerare tillkom? Helt tydligt, att

antalet officerare vid Kongl. Flottan var för litet, för otillräckligt, om ett krig utbröte, och man derföre ville försäkra sig om krafter, som kunde utbildas till att föra kommandot å transportångare samt, om brist på befäl å flottans fartyg uppstode, intaga de fallnes plats. Valet föll då, som naturligt var, på sjökaptenerna, hvilka genom sina examina gjorts skickliga nog att på en kort tid emottaga och smälta den undervisning, som fordrades för att utbilda en reservofficer.

Denna undervisning, som skall meddelas under loppet af ett år, är och måste naturligtvis vara till större delen teoretisk, likväl så mycket som möjligt understödd af åskådning, för att sätta aspiranten in i ämnen, som han förut endast delvis eller kanske ej alls känner till.

Omvändt anser jag, och många med mig, bör förhållandet vara med undervisningen under repetitionskurserna. Då bör hafvas för ögonen, att reservunderlöjtnanter skall danas icke till instruktör under fredstid, ty han återgår ju efter kursens slut till det privata lifvet, utan till befäl öfver en del manskap, som med insigt och förstånd skall ledas i striden. Han skall, då han i krigstid inkallas, ej stå som ett frågetecken framför en kanon och leta i sitt minne, huru den eller den lexan, det eller det kommandoordet löd, utan han skall i den skåda en gammal bekant, hvilken, rätt skött, ger honom en förhoppning om framgång.

Jag vill med detta framhålla, att undervisningen bör vara så praktisk som möjligt, att reservunderlöjtnanten — sedan han genom nödigt antal lektioner blifvit satt au niveau med de uppfinningar, hvilka till flottans gagn gjorts under de år, som förflutit sedan hans sista lärokurs — bör, liksom de officerare hvilkas plats han en gång kanske skall fylla, få *leka krig*.

Han har likvisst, då han mottog sin fullmakt som reservunderlöjtnant, förbundit sig vara redo att strida och måhända äfven offra sitt lif för fosterlandet. Derför bör det vara de styrandes pligt att under den tid, som bestämts för hans ut-

bildning, gifva honom tillfälle att sätta sig in i de situationer, i hvilka han under ett krig kan komma, så att han ej på grund af ovana visar sig oduglig, utan kan vara i stånd att om och när det gäller så dyrt som möjligt sälja sitt lif.

Besjåla honom med den tanken, att man i honom verkligen ser en hjälp i farans stund, och låt honom ej sitta på skolbänken som en skolpojke, hvilken ordagrant skall lära sig sin lexa, på det han må få ett godt betyg. Nej, bort med all den öfverflödiga lexläsningen och låt honom i stället för de liflösa betygen få ett kraftigt "duglig" eller "icke duglig" att värna hem och härd. Låt honom ej t. ex. slösa bort en dyrbar tid med att plugga in ordagrant, huru han skall gå, springa, göra höger och venster om, skyldra gevär. Han skall ju ej lära bort detta. Låt honom sjelf exercera och anmärk på hans rörelser, tills de äro riktiga. Detta skall taga kortare tid.

När han skall lära känna en kanon med lavetage, hvarför ej ställa honom framför densamma och låta honom sjelf utfundera huru den skall skötas i stället för att i lexa gifva honom en afhandling om densamma, hvilken ej ens är försedd med nödig ritning.

Huru skall han då sättas i tillfälle att "leka krig"? Derom veta helt visst vederbörande tillräckligt besked, men skulle manne ej lämpligt vara, att repetitionskursen framflyttades till sommaren, och tiden för densamme förlängdes med en månad, hvilken, innan den praktiska utbildningen på derför lämpligt fartyg började, kunde egnas åt det teoretiska.

Ett viktigt moment i reservunderlöjtnantens utbildning är hans förhållande till manskapet. Då han tydligtvis på grund af den korta tid han i tjänstgöring är inkallad och de få timmar, som äro anslagna till exercis ej får tillfälle nog att sjelf sätta sig i respekt, bör åtminstone alla frestelser och tillfällen till vanvördnad noga undanskaffas. Icke är det t. ex. för respekten lämpligt, att reservunderlöjtnanternas undervisning bedrivs i samma sal, der manskapet under "hvila" hänger

öfver öfningsskeppets relingar och under hviskningar och fnisningar åhör sitt befäls måhända felaktiga svar, och icke kan det heller tyckas riktigt, att de kvarhållas till öfverläsning i samma sal, der till följd af pågående exercis, stoj råder. Hvar och en kan väl förstå att dessa öfverläsningstimmar blifva till ringa, att icke säga ingen, nytta och är det så, att dessa timmar, såsom utfyllning till det bestämda lektionsantalet, nödvändigt måste tillbringas i skolan, så ställ åtminstone till reservunderlöjtnanternas förfogande ett rum, der nödig stillhet råder. Då slipper också manskapet se sina förmän sitta som skolgossar hvilka man ej vågar låta aflägsna sig ur skolan, emedan de kanhända använda tiden till annat än lexöfverläsning, med fingrarna i öronen, under larinet fåfängt ansträngande sig med sin uppgift.

Vidare — hvarför skall reservunderlöjtnanten vid uppvisningen sättas till åtlöje för den afdelningen han kommenderar i det rörelser begäras och åläggas honom att utföra, hvilka han under alla exercistimmarna endast en gång genomläst och ingen gång fått utföra. Följden blir då att han begår sådana fauter som att vid linieid ställa sig framför sin pluton. Den slutsats, som af detta kan dragas, är endera att de timmar, som till exercisen anslagits, varit för få eller ock den bestämda kursen för vidlyftig.

Ännu en sak skulle jag kunna påpeka, som just icke höjer respekten: undervisningen i minskolan bedrifves af en underofficer. Visserligen egde den under detta års repetitionskurs instruerande underofficeren alla för en god lärare nödiga kvalifikationer, men intet tvifvel råder derom, att bland officerarne finnas förmågor, mer kunniga i ämnet och lika skickliga att meddela sitt vetande.

Hvad jag nu sagt må af den oinvidge nämnas utbrott af sårad fåfänga eller för långt drifven finkänslighet, men den, som känner den ställning reservunderlöjtnanten, oakadt de flesta officerarnes vid Flottans station i Carlskrona flitiga och på många händer uppriktigt hjertliga bemödanden att åväga-

bringa ett kamratskap och en jemnlighetskänsla, innehar; inser att denna ställning måste ej blott försvaras utan äfven förstärkas.

Jag ber derfor min ärade läsare förstå att denna min uppsatts ej är ett anfall mot de officerare, som haft med ordnandet af 1:sta repetitionskursen att skaffa och som på grund af sakens nyhet ännu ej hunnit få klarhet om densammas skuggsidor, utan tvärtom ett hänvändande till dem om hjälp att stärka reservunderlöjtnantens position.

Reservunderlöjtnant.

lakttagelser från flottans eskaderöfningar 1895.

Inom maritima kretsar motsågos årets eskaderöfningar med mer än vanligt intresse, icke blott derföre, att antalet af de för dem afsedda fartyg var större än vid någon af de föregående årens öfningar, utan måhända i ännu högre grad derföre, att det var för första gången som flottans värnpligtige, uteslutande öfvade vid flottan, skulle ingå uti fartygsbesättningarna äfven under stridsöfningarne. Genom kommendering af reservunderlöjtnanter å vissa stridsfartyg skulle äfven vår nya reservofficersinstitution delvis sättas på prof.

Planläggningen af årets öfningar borde sålunda möjliggöra att på fartyg öfva de till matros- och eldareafdelningen hörande af årets beväringkontingenter från båda stationerna, (med undantag af dem som afsågos för fasta minförsvaret), på samma gång det tillsåges, såväl att stammanskapet erhöle föreskrifna kurser å skjutskolan och ombord, som att tillräcklig tillgång af befäl och stam vore för handen, under olika skeden af öfningarne, nemligen å de förberedande beväringsofningarne och de egentliga stridsöfningarne. Detta säkerligen ej lätta problem löstes på ett, som det vill synas, lyckligt sätt genom att inkalla de värnpligtige från Stockholms station senare än de, som tillhörde Karlskrona station, samt låta de sistnämde — omedelbart efter sin ankomst till stationen — tillsammans med reducerade stambesättningar embarkera på den under en högste befälhafvare ställda eskadern, för att under sex veckors tid (22 Maj—30 Juni) verkställa förberedande öfningar i Karlskrona skärgård. Då dessa sednare

öfningar voro afslutade, hade man, efter skjutskolans afmönstring, tillgång på befäl och utbildadt manskap i tillräcklig mängd, för att *dels* med instruktörer förse den nu till förberedande öfningar på en under utnämnd chef ställd *afdelning* inkallade Stockholmskontingenten af värnpligtige, *dels* klomplettera *eskadern* med yrkesmän i utbyte mot värnpligtige, till det antal, som pröfvades erforderligt för de egentliga eskaderöfningarnes bedrivande. De på *eskaderns* stridsfartyg öfverflödiga värnpligtige erhöilo under återstoden af öfningstiden vidare utbildning å den för detta ändamål i beredskap hållna korvetten Balder. Då eskaderns stridsöfningar voro afslutade, kunde stammanskap derifrån afses för *afdelningen*, som förstärkt med 2 pansarbåtar af 3:e klass och 4 torpedbåtar af 2:a klass lemnade Värtan, der dess förberedande öfningar bedrivits, för att i Stockholms skärgård bedrifva stridsöfningar. Genom dessa kombinationer lyckades det att under sommaren öfva 847 man beväring*) och flottans stammanskap på följande utrustade fartyg:

- 3 st. 1:a kl. Pansarbåtar,
- 2 „ Korvetter,
- 1 „ 2:a kl. Pansarbåt,
- 4 „ 3:e kl. „
- 7 „ Kanonbåtar 1:a kl.,
- 1 „ „ 2:a kl. och
- 8 „ Torpedbåtar.

I förbigående vilja vi påminna om de öfningar med kadetterna, som under denna tid bedrivits å:

- 1 Korvett,
- 1 1:a kl. Kanonbåt samt
- 1 Torpedbåt,

samt att följande afdelningar äfven varit rustade, neml.:

- Skjutskoleafdelning,
- Mineringsöfningsafdelning och

*) *Ann.*: Dessutom öfvades 155 man af de till särskild tjänst inskrifne i land och 54 man, till allmän tjänst inskrifne, å mineringsafdelningen.

Skeppsgossebriggfafdelning,

hvertill kunna läggas rustade Chefs-, Varfs- och Sjömätningsfartyg, sålunda ett för våra förhållanden ovanligt stort antal fartyg.

Eskadern lade ut den 22 Maj, efter att dagen förut hafva emottagit sina respektive beväringssafdelningar.

Efter den på senare år vidtagna coutumen voro fartygen genom varfvets försorg förlagda i 1:a beredskap, innan de respektive befälstecknen hissades. Förutom den ekonomiska vinsten af detta förfaringsätt och det i militäriskt afseende fördelaktiga, att rena militära *öfningar* blifva så vidt möjligt skilda från *varfsarbete*, synes det oss som om genom detta tillvägagående en väg öppnades att på ett naturligt vis — d. v. s. då det gäller organisationsfrågor på ett så småningom skeende sätt — kunna transformera varfvens ekipagedepartement, som med riggens borttagande förlorat den del af sin betydelse, som härflöt från ansvaret för tackling och segel m. m., till moderna utrustnings- eller mobiliseringsdepartement, hvarigenom också i tid den uppfattningen kunde motarbetas, som håller före att våra örlogsvarf äro industriella anläggningar, som i första hand skola "bära sig", och i andra hand tillse fartygens utrustning, då det tvärtom synes oss klart, att varfven först och främst äro mobiliseringscentra, derefter anstalter för fartygens reparation och i sista hand anläggningar för fartygs- och kasernbyggnad.

Som sagdt den 22 Maj utlade fartygen å Karlskrona redd; samma dag hissade högste befälhafvaren, konter amiral Klintberg sitt befälstecken och embarkerade med sin stab. Eskadern bestod af följande fartyg:

Pansarbåten Göta, flaggskepp,

„ Thule,

„ Svea,

Korvetten Freja,

Kanonbåten af 1:a kl. Edda,

„ „ Skäggald,

„ „ Rota,

Kanonbåten af 1:a kl. Skuld,

„ „ Verdande, hvartill d. 15 Juni kommo

„ af 2:a kl. Svensksund och

Torpedbåtarna af 1:a kl. Freke, Gondul, Gudur och Gere; efter skjutskolans slut Kanonbåten Urd och den 1:a Juli Torpedbåtarna af 2:a kl. Bygve, Narf, Galdr och Blixt.

Omedelbart efter det förråden blifvit fyllda och inmönstring gjord afgick eskadern till Bollösund, för att utan tidsförlust börja öfningarna, hvilka hufvudsakligast gingo ut på beväringmännens utbildning, hvarföre ock som regel hvarje fartyg en af veckans öfningsdagar skulle vara 12 timmar under gång, för att bereda eldarne tillfälle till öfning i praktisk eldning och maskinskötsel. Under ett intensivt arbete pågingo beväringsofningarna till slutet af Juni månad.

Enligt hvad vi tro vara den allmänna uppfattningen kunde man vid denna tidpunkt med tillfredsställelse se beaktansvärda resultat af den gångna tidens uppfostringsarbete. Materialet var godt och med 7¹/₄ timmars daglig öfning var att vänta, att transformeringen från sjö-arbetare till sjö-krigare ej skulle möta svårare hinder. Större delen af matrosbeväringen var från Bohusländska inskrifningsområden, en mindre del från östra kusten och några få från Norrland. I allmänhet kraftfullt bygda, af god medelläng, dock med ej sällsynta undantag af högvuxenhet, med en öppen blick, nyktra, med rörelser, raska om ej smidiga, gjorde de värnpligtige vid sin ankomst genast ett afgjordt godt intryck. Då man derefter under öfningarnes gång blef varse en villighet att utföra gifna befallningar, som visade en medfödd känsla för disciplin, nykterhet, ett godt förstånd, förenadt med det för vår allmoge utpreglade begäret att lära, samt till detta en uthållighet och härdighet, som tillät dem att efter dagens ovana mödor roa sig med allehanda lekar och sport såsom roddträning m. m.; då man såg detta, insåg man, att svenska folket ännu är ett kärnfullt och kraftigt folk och att här var ett ämne, hvaraf kunde göras ett så präktigt örlogsfolk, som någon flotta ännu eger. Jemförelse mellan

de värnpligtige och vår värfvade stam, en jämförelse som ej kunde undvikas, utföll ej till den senares fördel och det är att beklaga, att vi kommit i det läge, att den värfvade stammen delvis måst rekryteras ur sådana lager, der man ej har utsigt att finna de goda fysiska och moraliska egenskaper, som dana den gode örlogsmatrosen.

Sommarens straffjournaler tala ett otvetydigt språk: ymniga bestraffningar vid den värfvade stammen, ytterst få bland de värnpligtige.

Oaktadt det af ofvan angifna skäl synnerligen goda resultat af de värnpligtiges förberedande öfningar, vilja vi på intet sätt påstå, att de som goda örlogsmatrosen lemnade Bollösund. Den första sjömilitära grunden var lagd och man hade ett till besättningarnes kompletterande lämpligt fyllnadsämne, se der allt. Den värnpligtige var nu i någon grad skytt, men hade ej lossat ett skott med tubkanon eller kanon, och om hans förmåga som rorsman visste man intet. Om det ej kan blifva tal att på den korta tid, som står öfningarna till buds, öfva skjutning ens med tubkanon, torde det dock vara ett spörsmål att taga i öfvervägande, huruvida ej tid kunde beredas för att förskaffa sig kännedom om de värnpligtiges förmåga att stå till rors. Genom att om möjligt förlägga yrkeskursernas öfning i rorgång till vinterexpeditionerna, skulle tid möjligen dertill kunna beredas. Yrkeskursens öfningar jemte stammens enskilda stridsskjutningar, som, med den utbildning skjutskolan numera lemnar, saklöst torde kunna bortfalla under expeditionerna, gjorde i sjelfva verket öfningarnes ordnande ganska kompliceradt.

Den allmänna belåtenhet med de värnpligtige, som gjort sig gällande, torde på vissa håll tenderat till en öfverskattning af deras användbarhet; en sådan torde kunna blifva farlig, om också ej i lika hög grad som den förut rådande tron inom flottan, att af värnpligtsinstitutionen var för oss intet godt att inhösta. Må man blott betänka de fordringar, som de för ett stridsfartygs permanenta säkerhet under krigstid så nöd-

vändiga beredskapen ställa på besättningen. För att ett sådant beredskap skall vara verkligt betryggande, måste fordras att hvarje å däck tjänstgörande matros skall kunna sköta, vare sig en strålkastare eller som n:o 1 en kanon af liten kaliber eller kulspruta. Jemför dessa fordringar med de, som billigtvis kunna ställas på den värnpligtige efter slutad öfningstid — de äro vidt skilda, men de visa dock vägen till en god sjömanskår neml.: förlängd tjänstgöring för värnpligtige med deraf följande nödvändig förökning af det stammanskap, som är antaget med tjänstgöring under hela sin tjänstetid. Mellan dessa starka kategorier finnes ingen plats för den gamla värfvade stammen; dess rôle är utspelad, en högre och bättre organisationsform bör träda i dess ställe.

Med Juli månads början vidtogo de egentliga eskaderöfningarna, som — sedan eskadern kompletterat sina förråd i Karlskrona — förlades till Stockholms skärgård.

Från detascheringstiden, 4—20 Juli, vilja vi blott framhålla hurusom skärgårdsnavigeringen på de senare åren gått med stora steg framåt. Att se våra pansarbåtar af 1:a klassen utan lots, ogeneradt, med god fart, röra sig i skärgårdens såväl allmänna som militära leder var ett dagligt skådespel. Sedan man varseblifvit Thule gå den krokigaste och trängsta leden inom det stora skärgårdsområdet, torde det vara att hoppas, att den sista resten af den fruktan för skärgård, som man, visserligen ännu sporadiskt, kan spåra från "stora flottans" tider, skall vara försvunnen och vi i stället kommit till insigt om skärgårdens utomordentliga vikt för vårt sjöförsvaret och skatta den som vårt bästa, förut misskända eller allt för litet kända värn. Att ännu mycket återstår i den erforderliga kännedomen, är dock tydligt, såsom t. ex. bristen på kännedom om de *allmänna* ledernas märken; för närvarande är förhållandet det, att man med större säkerhet rör sig i militärleder än i de allmänna; detta missförhållande, som är mycket lätt afhjelpat, bör man därför hoppas snart få se häfdt.

Under de härpå följande förberedande krigsöfningarne (22—3 Aug.), hvarunder hutvudvigten synes hafva blifvit lagd å bevakningsöfningar nattetid, framgick, att det elektriska ljustet är ett hjälpmedel, som med synnerligen stor urskilnad bör användas och torde en genomförd diskussion om dess användande kunna vara för vapnet synnerligen värdefull.

Som ett mycket godt skydd för ankrade fartyg mot nattattacker af torpedbåtar framstodo de med stångtorped och kulspruta beväpnade ångsluparna. Pansarbåtarnes snabba ångslupar visade sig också vid vissa anfallslägen vara farliga, äfven för de med två ku'sprutor beväpnade torpedbåtarna, och mången torpedbåtschef såg sig med harm tvingad att afstå från fullföljandet af ett anfall till följd af sprängning med stångtorped efter en kort eldstrid mot den dermed försedda ångslupen, som under anloppet kunnat med lika eld besvara torpedbåtens. Visserligen torde missförhållandet mellan dessa båtar artilleriverkan komma att upphöra, då torpedbåtarna erhålla granat-skjutande kanoner, men äfven då torde stångtorpeden blifva anfallande torpedbåtar en nagel i ögat. Uppfattningen om stångtorpedens användbarhet torde emellertid ej vara allmänt accepterad, ty eljest vore att antaga att mera tid egnades i eskadrarne åt öfningar med stångtorped än nu är fallet. Att markera stångtorpedens sprängning förmedelst raket i stället för med exercisflaska är visserligen försigtigare, men medför mindre öfning; att hålla eld på en cigarr kunna flertalet signalmän; att hålla affyrningsledningen klar till stångtorpeden är deremot ej fullt så säkert. En tredje del af "skjutsinstruktionen", som borde innehålla "torped och stångtorped", skulle väl behövas för att bestämma och systematisera öfningar med dessa vapen.

Med anledning af bevakningsöfningarne hörde vi den tanken framställas, att de olika skärgårdsområdena borde rekognoseras med afseende fästadt på behovet af ankarplatser, så beskaffade, att de lämpa sig för inom området opererande eskadrar och så belägna, att de underlätta en effektiv bevakning, utan att dertill kräva en till hufvudstyrkans storlek

oproportionerlig bevakningsstyrka af personal och materiel. Om man derefter — på grund af sådane rekognoseringar — utarbetade bevakningsplaner för de såsom viktiga ansedda ankarsättningar, för att tillställas flaggen vid sjöstyrkor, som skulle operera inom ifrågavarande område, torde mycken tid besparas respektive staber, hvilka dessutom, under nuvarande förhållanden, icke alltid torde vara i tillfälle att på förhand, ur bevakningssynpunkt, rekognosera eventuella ankarsättningar och i sådant fall nödgas åtnöja sig med sjökortens upplysningar, hvilka med afseende på kustens topografi, som här spelar en rôle, äro mycket ofullständiga.

Af de *skjutöfningar*, som under detta skede bedrefvos, vilja vi framhålla de *förberedande stridsskjutningarna med lös ammunition mellan enkla fartyg*, med sin ypperliga öfning för cheferna i fartygsmanöver och för öfrigt befäl i den nödvändigtvis decentralierade eldledningen, hvilken senare genom en efterföljande kritik torde kunnat blifva bestämdare uppfattad; vidare *stridsskjutning med gevär och kulspruta*, verkställd från eskaderns bevärade båtar i derföre lämpad formering, och *stridsskjutning under gång med eskadern*; denna skjutning torde lemnat vackrare protokoll om kanonkommendörerna ej haft solen i ögonen och om icke felbedömningarne i afstånd till följd af de stora distanserna varit så betydliga.

Skjutningarne avslutades med nattskjutning mot mål belysta af elektriskt ljus. Åt dessa öfningar borde plats äfven beredas i vår skjutinstruktion; önskligt vore då om öfningarne utsträcktes till alla med nattsigten försedda pjeser. Ej ringa tid användes dessutom att öfva den genom Generalorder till försök anbefalda taktik, grundad på samtidiga och successiva girar; den syntes i sig förena enkelhet med möjlighet af smidiga evolutioner.

Dessa taktiska försök utsträcktes äfven till evolutioner i öppen sjö mot en mer eller mindre imaginär fiendtlig flotta markerad dels med torpedbåtar, dels med kanonbåten Svensksund, som ledde en kolonn osynliga pansarfartyg.

En strategisk kustbevakning omfattande sträckan från Grisslehamn till Öregrund avslutade de samfälda förberedande krigsöfningarne och visade svårigheten att i krig skydda handelsflottan från kännbara förluster, isynnerhet hvad angår segelfartyg, hvilka försigtigheten bjuder att i ofredstider lägga upp. Vid denna öfning visade sig — i likhet med hvad som under alla fredsöfningar torde blifva fallet — att den del af styrkan, som föreställer en fiendtlig afdelning, alltid har den öfverlägsenhet, jemfördt med en verkligt fiendtlig flotta, som ligger i en noggrannare kännedom om terrängen. Våra öfningar gifva derföre den markerade fienden en större chance till framgång än hvad som står en verklig öppen; detta är visserligen äfven bättre än om det motsatta förhållandet vore rådande och fredsöfningarne sålunda ingåfve åsigt, som vid det slutliga profvet visade sig vara illusioner:

Krigsöfningarnes första skede förlades till Stockholms skärgård; under gång dit från Öregrundsskärgården verkställes de fullkraftsprof med maskinerna, som äro så nödvändiga för såväl personal som maskiner och pannor; resultatet kunna hvad 1:a klassens pansarbåtar och 1:a klassens kanonbåtar beträffar anses goda; kanonbåtarnes farter utvisa, hurusom en omsorgsfull skötsel af maskiner och skräf kunna vidmakthålla den ursprungliga farten äfven vid äldre fartyg. Torpedbåtarne visade sig deremot vid forceringen ej till sin fördel; utan att närmare ingå på de haverier, som hindrade 2:ne första klassens båtar att löpa banan ut, syntes 2:a klassens båtar står väl mycket under märket, då tvänne af dem ej kommo till högre fart än en, som ligger emellan pansarbåtarnes af 1:a klassen och Eddas; värdet af torpedbåtar med dylik fart sjunker ned till ångslupars. Skulle orsaken till den dåliga farten vara ett af beqvämighetshänsyn å varfvet bestämdt obehöfligt lågt tryck i pannan, som det, öfver hvilket maskinisten ej finge komma, så vore detta glädjande, emedan felet då vore så lätt afhjelpat; är detta ej fallet, betvifla vi dock icke att medel finnas att återgifva dessa båtar deras ursprungliga fart; med vår nuvarande otill-

räckliga materiel hafva vi icke råd att förlora förtroende till någon del deraf, som förut varit förtjent af tilltro.

Krigsöfningarne.

Då vi gå att meddela några intryck från och spörsmål framkallade af de egentliga krigsöfningarne, kan det icke vara vår afsigt att gifva en berättelse i detalj af dessas gång, lika litet som att öfver dem afgifva en kritik, hvilken i brist af tillräckligt materiel och öfriga förutsättningar skulle blifva af föga värde. De af våra läsare, som ej tillhöra flottan, torde i alla händelser föredraga att se resultatet af öfningarne framställda i korta drag, och sjöofficeren åter erhålla del af manövrernas gång och den offentliga kritiken på officiel väg; det följande blir derföre också att betrakta såsom ett påpekande af drag, som synts oss vara af det intresse, att de kunna förtjena att af yrkesmännen beaktas och tjena som utgångspunkter för meningsutbyte i afsigt att om dessa bilda stadgade opinioner.

Enligt utfärdade generalordres lågo följande program till grund för krigsöfningarne:

Skedet A.

Ändamål: Att öfva sådana operationer, hvilka föranledas af försöket att oskadliggöra de inom ett visst skärgårdsområde befintliga rörliga stridskrafterna.

Förutsättning: Krig har under en tid pågått emellan Sverige och en annan makt.

Hufvudkrafterna af de krigförandes sjöstyrkor operera i Östergötlands skärgård.

Till den Blå (svenska) krigsledningen, har, från kustsignalstationerna i Stockholms norra skärgård, inkommit rapport, hvilken bekräftar, att en fiendtlig mindre sjöstyrka — *Röd stryka* — varit synlig i Ålands haf.

På grund af förut erhållna underrättelser, att den Röda (fiendtliga) krigsledningen planlagt och utrustat en landstigningsexpedition mot sistnämnda skärgård och med anledning

af den inkomna rapporten, har den Blå krigsledningen sändt en mindre styrka — *Blå styrka* — till skärgården innanför Söderarm för att skydda densamma.

Operationsområdets gränser: Meridianen genom Norrtelje, en linie, som skär sagda meridian och förenar Understen med Svenska björn, en linie som förenar sagda fyrskepp med Yxlans norra udde (Furusund) samt en linie som förenar nämnda udde med Norrtelje.

Styrkefördelning:

Blå styrka: En division*) jemte en grupp*) torpedbåtar.

Röd styrka: Två divisioner jemte en grupp torpedbåtar.

Krigstillstånd: 5 dygn.

Problemet, som blifvit framställt till lösning i detta skede, var sålunda det ofta omdebatterade, neml. huruvida en öfverlägsen styrka, i en för försvaret lämpad skärgård, kan oskadliggöra en underlägsen försvarande styrka. Då nu fastställda allmänna bestämmelserna för öfningarne fastslår den numeriska öfverlägsenheten som hufvudgrunden för striders afgörande, blir för den försvarande målet tydligen att, betjenande sig af terrängen, undvika möte med öfverlägsen del; för den anfallande att med tillräckligt starka delar söka till att afgörande klämma in motståndaren. Härefter opererade ock cheferna för Röd och Blå styrka, den förra genom att på tvenne ställen genom Söderarmsleden och söder derom intränga i skärgården, under det Blå styrka tagit en ställning, som medgaf den val af flera reträttvägar.

Genom detta tillvägagående syntes det, som om den Röda styrkan — ytterst långsamt framryckande, försigtigt undersökande farvattnet för att upptäcka såväl grund som minor — skulle lyckas få de Blå in i en säck; säcken blef emellertid ej tillknuten utan de Blå undkommo, osedda af de Röda, men

*) *Ann:* En 1:a kl. pansarbåt och två 1:a kl. kanonbåtar.

**) *Ann:* Fyra båtar bilda en grupp.

enligt dessas förmodan gående nord på, hvarföre anstalter vidtogos för deras förföljande och instängande i norra delen af operationsområdet, som enligt det föregående omfattade vissa delar af Singö skärgård. För fullföljande af denna plan återstod det de Röda ett knappt dygn; nu förklarades krigstillståndet slut; de Blå hade i sjelfva verket genom Arholmaleden dragit sig upp till operationsområdets norra spets. Af det gångna skedet måste för alla klart hafva framgått vår skärgårds stora skyddande förmåga; men huruvida operationerna i verkligheten och under samma förutsättningar kunnat utföras så som de blefvo utförda, derom voro åsigtorna divergerande. Vi våga ej tro, eller ens hoppas, att de lifliga gunrumsdebatter skola upphöra, dervid torpedbåtschefer vid allt för dem heligt svära, att de vid det och det omtvistade nattanfallet på mindre afstånd än 300 meter sände torpeder, såväl från tuben i stäfven som den rörliga mot det anfallna pansarfartyget utan att hunnit blifva "nämnvärdt" beskjutna, och dervid artilleriofficeren å det anfallna fartyget å sin sida åter bedyrar, att allt lefvande på båten och denna med, i händelse af allvar, varit sönderskjuten innan de ombord derå någonsin fått syn på det fartyg som borde anfallas; eller der minörer påstå sig sänkt fartyg, som contramineradt dåligt, hvilket bestrides; eller der artilleristerna beskyllt hvarandra för att hafva skjutit med pjäser, som ej burit etc., etc.

Som sagdt sådana, ett vaket intresse utvisande meningskiljaktigheter, komma alltid att fortfara om de taktiska enskildheterna och äro oskadliga, men ej fullt så oskadligt torde vara, om en strategisk operation lemnar efter sig ovisshet och ej förmår åstadkomma en allmän *öfvertygelse* om problemet i fråga; så t. ex. voro de Blå vid nuvarande skede ej öfvertygade derom, att en fiende i likhet med de Röde vågat intränga med en del af styrkan utefter en militärled och vistas der 2:ne dagar och 2:ne nätter, de Röda deremot ej fullt öfvertygade om, att de hade misslyckats att instänga de Blå, enär ännu många timmar voro kvar af den ursprungligen tillmätta tiden för

krigstillståndet, och slutligen voro hvarken Röda eller Blå öfvertygade om möjligheten, att på så kort tid, som skedde, åter iståndsätta motståndarnes af minor eller eld ramponerade fartyg.

”Contenter tout le monde et son père” är som man vet omöjligt, men om chefen för Blå styrka af högsta ledningen erhållit bemyndigande, att enligt omdöme förstöra eller ändra märkena för hemliga leder, samt detta meddelats chefen för Röd styrka, hade man kommit verkligheten närmare. Hade chefen för Röd styrka då gått den omtvistade vägen? Kanske, kanske ej. I hvilket fall som helst hade man erhållit ett mera allmängiltigt begrepp om arten af vår skärgårds skyddande förmåga än nu var fallet.

Hvad angår krigsskedets afslutande innan ett påtagligt definitivt resultat förelåg och ett nästan juridiskt bevisningsmateriel för dess afgörande var samladt, så har detta sin naturliga grund i den knappa tid, som måste tillmätas hvarje skede eller problem, som blifvit uppställda till lösning, då under innevarande år ej mindre än tre af de allra viktigaste spörsmål för såväl vapnet sjelf, som dess ställning till de rådande meningarne om försvaret i sin helhet, blifvit framställda. Vi hålla före att detta är ett allt för forceradt arbete; om flottans män och sedan allmänheten får tull klarhet i *en* sådan fråga för hvarje år, tro vi man har allt skäl att vara djupt tacksam; sanningarne äro för visso ej ymnigare nu, än på den tid Pythagoras endast för upptäckande af en sådan, offrade sin bekanta hekotomb af oxar. Alltså *ett* problem, för hvars lösande tillmätts ymnigt med tid och om denna befinnes vara för rundlig, repetition af samma problem, synes vara vägen att härvid skapa en öfvertygelse om dess rätta lösning, — utan att behöfva anlita det i jemförelse med verkligheten för närvarande alldeles för snabba afgörandet och utan det uttröttande af de ledande, som måste ega rum under nuvarande förhållanden. Härmed skulle äfven högsta ledningen förskonas från att uppträda som ”Deus ex machina” och på få timmar helbregdagöra sprängda fartyg och lappa sönderskjutna. Sådana fartyg skulle

i så fall få vänta att åter deltaga, till dess ett taktiskt afgörande hade inträffat.

Man har svårt att med förståndet acceptera dessa hastiga reparationer af fartygsmateriel; går ett fartyg öfver en minlinie kan man tänka sig detsamma oskadadt eller sjunket, men svårigen med skador som repareras på några timmar; ett fartyg tystadt af fiendtlig artillerield, är knappt i stånd att uppträda förrän det blifvit iståndsatt vid arsenalen.

Skedet B.

Ändamål: Att öfva operationer vid kust som ej skyddas af skärgård.

Förutsättning: Krig har under en tid pågått mellan Sverige och en annan makt.

Hufvudkrafterna af de krigförandes sjöstyrkor operera mot hvarandra söder om Södra Qvarnen.

Till den Blå krigsledningen har ingått underrättelse om, att den Röda krigsledningen utrustat en mindre sjöstyrka — *Röd styrka* — hvilken under de närmaste dagarne afgått från någon plats i Östersjön till norrländska kusten.

Om expeditionens syfte i öfrigt eger ej den Blå krigsledningen någon säker kännedom.

För att möta det sålunda befarade anfallet å nämnda kust och för att skydda densamma har en mindre sjöstyrka — *Blå styrka* — blifvit afsänd till Bottniska viken, hvarom den Röda styrkan fått retskap.

Operationsområdet är beläget emellan parallellerna genom Hudiksvall och Uträltnäs udde O. N. O. om Gefle samt vester om meridianen genom Long. O 19° 20'.

Styrkefördelning:

Blå styrka: En division jemte en grupp torpedbåtar.

Röd styrka: Två divisioner, en grupp torpedbåtar samt korvetten Freja och briggen Gladan (markerande trupptransportfartyg).

Krigstillstånd: 5 dygn.

Den försvarande styrkan hade fått en synnerligen vansklig uppgift. Då man betänker styrkeförhållandena:

<i>Blå styrka:</i>	<i>Röd styrka:</i>
Svea,	Göta,
Urd,	Thule,
Verdande,	Edda,
4 st. 2:a kl. Torpedbåtar.	Rota,
	Skuld,
	Skäggald,
	4 st. 1:a kl. Torpedbåtar,

och de anbefalda farterna, som för pansarbåtarna blifvit satta till 12 knop, för Edda och Urd till 10 knop, för öfriga kanonbåtar till 9 knop samt för alla torpedbåtar till 14 knop, finner man huru Röd styrkas pansarbåtar ensamma representerade en styrka, öfverlägsen de Blå's alla fartyg; detta ville åter säga att de Blå hade att räkna med en underlägsenhet i fart af 2 knop; matematiskt kan visas hvilket obetydligt stycke från kusten Blå styrka borde gå för att rekognosera, om den skulle beräkna att kunna hinna till kusten innan den, om förföljd, blifvit tagen, isynnerhet som den invid kusten var oskyddad af skärgård.

Rekognosering af Röd styrka utförd med den Blå ville sålunda säga nederlag för den sednare, om man antager att lika god utkik hålles å båda sidor. Den Blå styrkan var derföre hänvisad till ett tillvägagående, som gick ut på att, sjelf osedd, kunna erhålla kännedom om fienden och dess rörelser samt spara sig till dess denna med transportflottan skulle utföra den planlagda landstigningen vid hvilket tillfälle de Röda borde anfallas. Allt hängde derföre för den Blå styrkan på ett väl ordnad utkiks- och kustsignalsystem — det var a och o, begynnelsen och ändan.

Huru var härmed ställdt och hvad kunde Blå styrka, under den tilläfventyrs gifna respittiden, göra för att råda bot för möjligen befintliga brister i detta system? Genom styrelsen för kongl. telegrafverket hade åtskilliga telegraf- och telefonstationer fått sig ålagde en under tiden för skedet utsträckt

tjenstetid per dygn, äfvensom de enskilda abonnenterna uppmanats att medgifva begagnandet af deras linier i och för krigsöfningarna; detta var allt. Då Blå styrka uppkom till sitt operationsområde, var detta af dem ej rekognoserad. Det till buds stående sjökortet var af föga eller ingen nytta vid bestämmandet af lämpliga utkiks- och signalstationer. Dock föll det genast i ögonen att Storzjungfrun och Agö, den ostligaste af de öar, som skydda Hudiksvall, voro två nödvändiga hörnstenar för bevakningssystemet, äfvensom att trakten kring Hudiksvall af flera skäl var den punkt, mot hvilken det fiendtliga anfallet vore att befara, på samma gång som denna, trakt genom en tillstymmelse till skärgård, möjligen kunde bereda ett väl behöfligt stöd för de försvarande.

I Blå's operationsplan ingick derföre Hudiksvallsbugten som en replipunkt. Sedan blå styrka derföre gått dit satte den sig härifrån genast i förbindelse med telefonnätet sydpå och upprättade genom förhyrda ångare en förbindelse mellan Storzjungfrun och Agö å ena sidan samt närmaste fastland å andra, af hvilken den senare dock i brist på passande båt ej kunde anses etablerad förr än dagen efter krigstillståndets början. Sådan var den bristfälliga apparat, som stod den utanför Hudiksvall afvaktande Blå styrkan till buds, samtidigt som denna styrkas torpedbåtar af storm hindrats att utgå från Gefle. Utgången lät icke länge vänta på sig. Dagen efter det krigstillståndet inträdt, erhöi Blå styrka succesive underrättelser från Storzjungfrun angående vissa delar af Röd styrka och deras rörelser. Ej vetande huruvida öfriga delar af den anfallande styrkan kunde vara nordpå, syntes den Blå styrkan i detta krigsläge ej vara berättigad att taga rymden. Vid middagstiden ifrågavarande dag blef det inom Blå styrka klart att en kris var i annalkande, men för att afvärja denna, utan att samtidigt göra ett språng i mörkret, måste man veta hvar fienden befann sig. Underrättelser om fienden, se der hvarpå allt berodde. Längtan efter sådana växte till en plågsam höjd.

Styrkan, till ankars vid de yttre öarna, lättade och stod in för att vara närmare telefonen i Hudiksvall. I det samma signalerades från en kanonbåt på utkik: "hela fiendtliga styrkan synlig". Blå styrka, mötte på vägen en ångslup, som medförde underrättelser från Storjungfrun, 4 timmar gamla och af innehåll att: Hela röda styrkan går nordpå. Allt var nu tydligt. Dessa 4 timmar utan underrättelser hade afgjort Blå styrkas öde. Om utgången behöfva vi blott säga, att Blå styrka gick in i den trånga Hudiksvallsviken, innantför förut utlagda minlinier, som följande dag, en söndag, forcerades af Röd styrka, hvarefter en liflig artilleristrid, under tillopp af Hudiksvalls befolkning, slutade denna del af operationerna. Odisputabelt inestängdes den Blå styrkan, innan den fiendtliga transportflottan varit synlig. För dem, som hyst och fortfarande hysa en välgrundad åsigt om svårigheten, äfven för en öfverlägsen flotta att inestänga en underlägsen, kan detta synas vara ett hårdt slag, men vid närmare eftersinnande torde det blifva klart, att en motsatt uppfattning, som för sig skulle hemta stöd i det nu timade, saknar ett verkligt faktiskt underlag, som det kunde egt för den händelse förutsättningarna, mera än hvad som nu synes oss varit fallet, liknat verklighetens. Utan att närmare fästa oss vid det överkliga, som alltid och helt naturligt måste ligga deruti, att korta sträckor af kusten genom förutsättningarna afstängas och hindra den i verkligheten vida större rörelsefriheten hos respektive styrkor samt den förut omnämnda tillfälliga underlägsenheten i fart, som blifvit Blå styrka tilldömd, kunna vi icke tänka oss det fall, att vi på vår egen kust skulle tvingas att upptaga en sådan strid, som den nyss skildrade, efter blott några få timmars tid för recognosering och iordningsställande af signalväsendet på en sträcka så pass lång som från Gefle till Hudiksvall. Hade tiden blott medgifvit förenandet af de nuvarande utkiksstationerna med land förmedelst telefonlinier, hade utgången säkerligen blifvit en helt annan, och de Röda ej funnit de Blå, åtminstone ej i Hudiksvallsviken.

Vi sätta visserligen flottans uppgift och äfven dess förmåga att värna kusterna synnerligen högt, men att med en betydligt underlägsen styrka, på en jemförelsevis begränsad öppen kust, utan ordnad signalväsende, utan rekognoseringsfartyg och endast försedd med torpedbåtar afsedda för navigering inomskärs, tro sig kunna skydda denna kust; detta synes oss vara en chauvinism, så mycket betänkligare som det är fara värdt, att det bevis operationen nu gifvit på omöjligheten att uppfylla sådana fordringar, säkert från flera håll kommer att användas som skäl mot de berättigade anspråk på erkännande af flottans rôle, som af dess män på senare tider med allvar kräfts. Vi vilja icke förneka att Blå styrka kunnat genom ett djerft drag undgå sitt öde om de låtit aningen om Röd styrkas manöver ersätta vissheten derom, samt, ledda af denna aning, i tid gått till sjös från Hudiksvall. Efteråt synes det antagligt, att ett sådant drag lyckats, men vi upprepa det, af förutsättningarna hade det ej varit berättigadt. Hade någon latent patriotisk önskan varit till finnandes, att de Blå skulle afgå med segern; hade uppfyllandet deraf varit beroende af ett drag, som på visst sätt t. o. m. korsat förutsättningarna och till följd deraf, äfven om det lyckats, måhända blifvit skarpt kritiseradt. Härmed äro vi inne på den fara, som ligger uti principen för en sjöstyrkas framgång, sådan den finnes fastslagen i de allmänna bestämmelserna för krigsöfningarna, nemligen den rena numeriska öfverlägsenheten. Det är att befara att en verklig skefhet i uppfattningen om användandet af en sjöstyrka kan uppstå derigenom, att våra öfningar år efter år inskarpa, det strid mot öfverlägsen styrka betraktas som omöjlig, eller alltid ledande till nederlag för den underlägsna. En sådan princip, väl utvecklad, kan ej trifvas med den djerfhet och offensiva karaktär, som bör utmärka en befälhavare till sjös. Att nämnda princip redan haft ett inflytande, som måste betecknas som skadligt, kan tydligt spåras. Vid tankentbyte rörande det nyss antydda möjliga draget af Blå styrka för att undkomma, har den åsigt blifvit förfäktad, att ett sådant tillvägagående i krigs-

tid af krigsrätt skulle dömts som tjenstefel. Vi behöfva endast påpeka det förlamande inflytande som skulle lägga sig öfver handlingskraften hos en befälhafvare, hvilken utgått från en skola der man lärt sig att aldrig slåss om ej öfverlägsen, och der försigtigheten vore den största dygden, och der man fått veta att krigsrättens dom hotade hvarje försök till kraftigt om än vågadt initiativ.

Detta betraktelsesätt skulle återföra oss till 1741—43 års låga ståndpunkt, då de hetaste bataljerna utkämpades i protokollerna. För att påpeka det psykologiska värdet af straff för bristande framgång tillåta vi oss anföra hvad Macaulay i sin mästerliga skildring af William Pitt*) säger: "Han (amiral Byng**) dog för ett fel i omdöme, ett fel som de största krigare, Fredrik, Napoleon, Wellington ofta begått och ofta sett begås. Sådana fel äro ej lämpliga föremål för bestraffning, af det skäl att bestraffandet ej verkar att förhindra dem, men att framkalla dem. Fasan för en neslig död kan måhända rycka upp lojhet till ansträngning, kan måhända hålla en förrädare till sin fana, kan måhända afhålla en feg stackare från att fly, men den förmår ej frambringa de egenskaper, som sätter en menniska i stånd att fatta snabba och riktiga beslut under svåra omständigheter. Den bästa skytt är i fara att skjuta bom, när det äpple som är målet, ligger på hans sons hufvud."

För att återgå till utgångspunkten för dessa betraktelser, nämligen bestämmelserna uti de allmänna föreskrifterna för krigsöfningarne angående den numeriska öfverlägsenheten, så torde botemedlet mot de här ofvan befarade skadliga följderna vara att söka uti de respektive stridsdomrarnes utvidgade befogenhet, så att de allmänna bestämmelserna endast skulle utgöra en ledning för deras omdöme och ej af dem tilläggas karaktären af ett reglemente. Härigenom skulle stridsdomrar-

*) Critical and historical essays by Macaulay vol. 2 pag. 259, Collection of British Authors, Tauchnitz Ed. vol 186.

**) Denne misslyckades uti att undsätta Minorca; blef ställd för krigsrätt, dömdes till döden och arkebuserades, ett offer för sina landsmäns parti strider.

na vid bedömandet af sjökrigsöfningarne kunna vara i tillfälle att återgifva initiativet och djerfheten deras berättigade plats vid all sjökrigsföring. De ofta omtalade bestämmelserna angående krigsöfningarna torde dessutom vara i behof af en omarbetning, grundad på erfarenhet, vunnen efter dess utgifvande.

Efter det "stora slaget" i Hudiksvallsbugten återupptogs operationerna i skedet "B", för att få se ett anfall mot transportflottan verkställt. Den Blå styrkan, som antog den Röda vara upptagen af konvojer, afgick från Hudiksvall på aftonen efter slaget ned mot Söderhamn, utanför hvilken stad den dagen derpå, för första gången under skedet, sammanträffade med sina torpedobåtar. I samlad styrka gick den derpå nordpå, för att söka forcera sig in på och möjligen förstöra transportflottan. Denna anträffades på höjden af Hudiksvall, styrande in norr om Agö. Förloppet af den nu följande striden visade, hvilka fördelar ett fyndigt användande af skärgård kan skänka en underlägsen styrka. Genom god taktik lyckades det nemligen för den Blå styrkans pansarfartyg att inkomma bland transportflottan, sedan större delen af den konvojerande Röda styrkan skiljt sig från konvojen, för att anfalla och krossa Blå styrka, hvilken senare medelst forcering genom sundet mellan Agö och landet vester derom lyckades undandra sig det tillämnade förkrossande slaget och samtidigt under fördelaktiga omständigheter kunde rusa in på transportflottan. Denna episod gjorde ett ståtligt intryck. Som stöd för vår förut framställda uppfattning, om den höga ståndpunkt kustnavigeringen numera intager inom vår marin, vilja vi påminna om det lysande sätt, hvarpå alla pansarbåtarne löpte igenom ofvannämnda tränga och ej utprickade sund, Thule t. o. m. utan lots. Svårigheten att, äfven med en öfverlägsen styrka, skydda en konvoj var genom sista afdelningen af skedet klart framvisad och intrycket häraf förstärktes än mer genom den omständighet, att tjocka under dagens lopp hållet transport och

konvoj skiljda, så att det allt för väl kunnat inträffa, att Blå styrka funnit transportflottan alldeles värnlös.

Skedet C.

Ändamål: Att öfva hastiga koncentrerings till vissa punkter inom ett begränsadt kustområde.

Förutsättning: De svenska sjöstridskrafterna äro grupperade längs kuststräckan Upland—Östergötland, afvaktande ett fiendtligt anfall å densamma och är en grupp — *Blå styrka* — för- lagd till Öregrundsgrepen.

Röd krigsledning som fått kunskap om den svenska styrkans gruppering och som ämnar göra ett anfall mot Stockholms södra skärgård, har afsändt en sjöstyrka — *Röd styrka* — till Södra Qvarnen för att hindra en förening af svenska stridskrafterna under det tillämnade anfallet.

Sedan den Blå krigsledningen erhållit visshet om fiendens afsigter söker den samla alla stridskrafter till Stockholms södra skärgård och ditbeordras jemväl den grupp, som befinner sig vid Öregrundsgrepen.

Operationsområdets gränser: Parallelerne genom Gefle och Landsort samt linier som förenar följande punkter:

{Lat. N. 60° 40' } {Lat. N. 60° 17' } {Lat. N. 59° 35' }
{Long. O. 19° 20' } {Long. O. 19° — } {Long. O. 20° — } och

från den sista af dessa punkter följer meridianen till parallelen genom Landsort.

Styrkefördelning,

Blå styrka: En division och en grupp torpedbåtar,

Röd styrka: Två divisioner och en grupp torpedbåtar.

Krigstillstånd: 3 dygn.

Enligt ofvan angifna program handlade det här om lösningen af en 3:e kardinalfråga, nemligen den om en öfverläg-

sen styrkas förmåga att hindra en underlägsen styrkas passage från ett skärgårdsområde till ett annat. Vi kunna icke frigöra oss från det intryck, att äfven här voro fordringarne, som ställes på den underlägsna styrkan, större än de som i ett verkligt krig torde behöfva uppfyllas, för att gifva framgång åt ett genombrytningsföretag. Genom att af det farvatten som skulle forceras, nemligen farvattnet mellan Understens fyr å svenska och Märkets fyr å den finska sidan, endast tillåta begagnandet af dess knappa halfdel, samt genom att inskränka den tid, som för den egentliga genom brytningen stod till buds till tvänne nätter, tyckes det som, om anspråken på den underlägsna styrkan blifvit satta på sin spets. Forceringen med ett gynnsamt resultat för den underlägsna styrkan verkställes emelertid redan första natten. Den skedde genom en nästan samtidig genombrytning på tvenne punkter af den fiendtliga bevakningskedjan. Blå styrka gick utan lauternor och lyckades med sitt starkaste fartyg komma igenom sjelfva linien, utan att blifva upptäckt innan det var för sent att kunna beskjuta detsamma på verksamt håll. Utan tvifvel skulle en längre blockeringstjenst i än högre grad hafva nedsatt de Rödas redan nu otillräckliga förmåga att spärra vägen för de Blå; särskildt blefvo torpedbåtarnes besättningar hårdt ansträngda. Den ytterligt stora svårigheten att blockera en flotta bestående af modern materiel blef af 3:e skedet konstateradt.

Många intressanta punkter, kunde visserligen ännu med anledning af öfningarna framdragas för ett utvecklande meningsutbyte inom Tidskriften, ss. frågorna om stridsberedskapen om bord, om torpedbåtarnes indelning och ställning till depotfartyg, om minornas användning, om contraminerings och svepningsmaterielens begagnande, om de provvade signalsystemen m. m., men då vår lilla uppsats redan svält ut öfver den afsedda ramen, nedlägga vi pennan i hopp att nyssnämnda punkter, af våra fackmän upptagas till behandling.

Innan vi avsluta dessa anteckningar från årets så kallade "stora eskader" kunna vi dock icke undgå att fram-

hålla en i viss mån nedslående skiljaktighet mellan detta och det förra årets öfningar. Vi åsyfta här det intresse från allmänhetens sida, som under 1894 års öfningar lades i dagen och hvilket kom vännerna af vårt vapen att hoppas, att tanken på flottans oumbärlighet och plats som den första länken i vårt försvar ändtligen slagit igenom, utgörande ett tecken till självbevarelsedriftens uppvaktande. Hoppet om detta allmänna intresse har under det gångna året förbleknat. Visserligen bör medvetandet derom, att vi efter måttet af våra krafter hafva sökt föra vapnets öfningar framåt, vara oss nog, och från denna synpunkt sedt, kunna såväl ledare som deltagare uti årets öfningar med berättigad stolthet se tillbaka på den energi och det allvar, med hvilket dessa öfningar blifvit utförda; men då man jemför allmänhetens intresse och det deltagande, som såväl hög som låg visat för den nyligen afslutade fältmanövern, med den ringa värme, hvarmed årets öfningar till sjös omfattats, så måste man med sorg tillstå, att mycket ännu återstår innan svenska folket fått en klar blick för försvarsfrågans verkliga läge. Detta faktum måste vi beklaga, ej oss själfva; lyser ej solen, låtom oss fortfarande, liksom fordom Leonidas, strida i skuggan.

Innehåll i åtskilliga maritima och krigsvetenskapliga tidskrifter.

Kongl. krigsvetenskapsakademiens handlingar och tidskrift. 7 h. Årsberättelse i befästningskonst. Om kokning i fält. Militär-literatur.

8 h. Årsberättelse i topografi. Det nya exercisreglementet för infanteriet. Arméen och flottan. Militär-literatur.

9 o. 10 h.a. Kriget mellan Kina och Japan. Undersökning rörande massarméers taktik. Svar på krigsvetenskapsakademiens fråga: "Har den nutida befästningskonsten till sitt förfogande några medel etc."

Artilleri-Tidskrift. 3:e häft. Om ammunitionersättning i fält. Spränggranater. Om portéedifferensernas inflytande på demonter-skjutning. Direkt eld från skyld eldställning.

Norsk Tidskrift for Søvesen. 13:e årg. 6:e h. Missvisningsundersøgelsen på den norske kyst. Marinens reservunderofficersinstitution. Marinens reservofficersstat. Kriget i Östasien.

Tidskrift for Søvesen (dansk). 2:a hefte. Om Seilenes Oekonomie i Dampskibe. Fremmede mariner. Søslaget vid Hayjang. Om de saakaldte Sundhedseftersyn.

Marine Rundschau. Mai 1895. 4 heft. Die Entstehung und historische Entwicklung des Seeofficiersstandes vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Eine Ostindienfahrt im Jahre 1751. Proberfahrten S. M. S. Gefion. Ergebnisse der Proberfahrten S. M. Panzerschiffe *Hildebrand*, *Heimdall* und *Hagen*. Ueber die Mittel zur Beseitigung der Vibrationen von Dampfern. Mittheilungen aus fremden Marinen.

Juni 1895. Die Einnahme von Wei-hai-wei. Die Marine-Akademie der Vereinigten Staaten. Die Haverie des französischen Dampfers *La Gascogne*. Schiessversuche gegen gehärtete 300 mm. Nickelstahlplatten von Krupp.

Juli 95. Der Kanal des "Deux Mers". "Nix" und "Salamander". Die Gefahren welche bei der Lagerung des Kohlen auftreten. Aus fremden Marinen.

Aug. 95. Die Feier der Eröffnung des Kaiser-Wilhelms Kanals. Der Seeofficer und die fremden Sprachen. Ausnutzung des Standlinien in der Navigation. Aus fremden Marinen.

September 95. Die Nothwendigkeit regelrechter Leibesübung für unser Seeofficierskorps etc. Die Vorgeschichte von Wilhelmshaven. Ein Beitrag zum Entfernungsschätzen auf See. Beitrag zur Frage des Kesselwassersatzes. Die neuen Kreuzer.

Oktober 95. Hochdeutsche Verdunkelungen niederdeutscher Seemannswörter. Abgabe von Schalsignalen zur Bezeichnung der Kursrichtung

des Schiffe im Nebel. Die Anwendung des Elektrizitet an Nord des "St Louis". Aus fremden Marinen.

Mittheilungen aus dem Gebiete des Seewesens. N:o VI. Über den Einfluss des Fahrt auf das Richten zur See. Der elektrische Signaltelegraf System Pebal-Schascht. Die neuen italienischen Schlachtschiffe und gepanzerten Kreuzer. Fremde Kriegsmarinen. Nach dem Nordpol in Ballon.

N:o VII. Die Kriegsmaritime Ereignisse in Ostasien bis der Einnahme von Port Arthur. Submarine Torpedoboote. Der lenkbare Halpine Torpedo. Armstrong Kreuzer.

N:o VIII. Der Nord—Ostsee-canal. Melanerien. Die englischen Schlachtschiffe. Die englischen Torpedobootszerstörer. Fremde Kriegsmarinen. Aluminium für den Torpedobootsbau.

Vol. 23. N:o IX. Die k und k Kreuzerdivision. Die Telegrafie ohne metallische Fernleitung. Nachterkennungs Signale für Torpedoboote. Englische Geschosszünder. Mumfords Wasserrohr Kessel. Budget der k und k Kriegsmarine für das Jahr 1896. Das französische Marin-Budget für das Jahr 1896. Fremde Kriegs-Marinen. Versuche mit automatischen Torpedos in Newport. Die Beleuchtung des Nord—Ostsee-canals.

N:o X. Der Congress der Naval Architects in Paris. Die Fortschritte im Schiffspanzer und Marine-Artilleriewesen des Jahres 1894. Bestimmung des Gefechtswertes von Schiffen. Die internationale Flottenrevue in Kiel. Die englischen Schlachtschiffe II und III el. Fremde Kriegsmarinen. Doppelthürme für Kriegsschiffe. Hydraulische oder elektrische Geschütsanlagen. Die neue technische Section für Schiffsbauten beim Marine-Ministerium in Paris. Budget der kaiserl. japanischen Kriegs-marine im Jahre 1895.

Proceedings of the United States Naval Institute. Vol. XXI n:o 1. Face hardened armor. The Howell torpedo. The solarometer. Elastic strength of guns. The capture af Wai-Hai-Wei.

Vol. XXI n:o 2. Prize essay. Water motors as marine dynamo drivers. The growth of naval cadets. The training service. The problem of torpedo discharge.

Proceedings of the Royal Artillery Institution. May

June. Terrestrial refraction and mirage.

August. Instruments för looking through thick walls with small apertures.

September. Siege of Gibraltar.

Tidskrift i Fortifikation. 1895. 1:a, 2:a häftena. Till frågan om strålkastare. Om intagandet af Port Arthur.

3:e, 4:e häftena. Om intagandet af Wei-Hai-Wei.

Tidskrift i Militär Helsovård. 1:a, 2:a 1895. 20:e ärgången. Svenska militärläkareföreningens förhandlingar. Några ord om flottans pensionsstater.

3 h.

